

MAGYAR ZENE – IMPORTBÓL

Farkas Ferenc zenekari művei (6.)

Speciális feladatra vállalkozott a TOCCATA CLASSICS, amikor felvette szerzői sorába Farkas Ferencet (1905–2000). Sokműfajú életműve szinte áttekinthetetlenül gazdag; többdimenziós útvesztőben bolyong, aki megpróbálja nyomon követni egy-egy kompozíció különböző verzióit, valamely tétel önállósított életét, nem is beszélve megannyi kamarazenei formáció számára készített átiratokról, feldolgozásokról. És miközben csodálkozva olvassuk filmzene-termésének listáját, könnyen megfeledkezünk az olyan egyedi alkotásokról, amelyek szerényen meghúzódnak a nagyszámú kompozíciót tartalmazó műfajok társaságában.

Aligha kárhoztatható, aki nem tudja megválaszolni az egyszerű eldöntendő kérdést, vajon komponált-e szimfóniát Farkas Ferenc (tovább pontosítandó kérdésként: és ha igen, akkor hányat). Könnyű megtippelni, hogy „igen”, hiszen hosszasan kell keresgélni a címként (vagy alcímként) műfajmeghatározást viselő lehetőségek között, amíg találunk lehetőséget a nemleges válaszra. Ezen a helyzeten alapvetően változtat a Toccata Classics életmű-kiadásának legújabb korongja, amely immár a hatodik válogatást teszi közzé Farkas Ferenc zenekari műveiből. Az 1952-ben komponált Szimfóniánál meglepve látjuk: ez az első hangfelvétele a műnek. A Furfangos diákok – szvitnek, valamint a Prelúdium és fuga tételpárnak pedig ez az első digitális felvétele.

Újdonságként értékelhetjük tehát a hallgatnivalót, amelyet a MÁV Szimfonikus Zenekar szólaltat meg, Takács-Nagy Gábor vezényletével. A felvételek nem egyvégtében készültek: 2016-ban, 2017-ben és 2020-ban a Magyar Rádió 22-es stúdiójában, valamint 2025-ben (mivel már nyoma sincs a nagymúltú intézmény egykor oly sok értékes zenét rögzítő stúdiójának) a zenekar stúdiójában. A felvételi időpontok ismertek, de a kísérfüzet nem rendel hozzájuk konkrét műveket. A lényegen mit sem változtat ez: bő hét évtized késéssel megismerhetik az érdeklődők Farkas Ferenc egyetlen szimfóniáját. Amelyről – csakúgy, mint a műsor további darabjaiból – első kézből kap információkat a magyarul olvasó érdeklődő, a szerző válogatott írásait tartalmazó, Gombos László által jegyzett könyvből (Vallomások a zenéről). A booklet – érthetően – kizárólag angol nyelvű kísérszöveget tartalmaz (Gombos László ismertetője, az említett könyvből vett idézetekkel).

A felvételen szereplő művek a 20. század közepének zenei életéből villantanak fel pillanatképeket. Furcsa belegondolni: Bartók még élt, amikor a Prelúdium és fuga második tételének első vázlatait papírra rögzítette a szerző – és 1952-ben (többek között Kocsis Zoltán, Sugár Miklós, és Szigeti István születésének évében) fejezte be Szimfóniája komponálását!

Feledékeny művészet a zene – a történeti érdeklődés 19. századi (és mindmáig élő) jelensége mind kevésbé kedvez a mindenkori kortárs kompozícióknak: potenciálisan is egyre kevesebb idő jut egy-egy új műre, főként, ha számításba vesszük a mind könnyebben hozzáférhető, áttekinthetetlen mennyiségű hangfelvételt! Éppen ezért felbecsülhetetlen a jelentősége az olyan vállalkozásoknak, amelyek hozzájárulnak, hogy a zeneirodalom-ismeret fehér foltjai csökkenjenek, és mind többen ráébredjenek: érdemes a kétségkívül méltán népszerű „járt utak”-ról időnként a járatlanabbakra kalandozni. Ráadásul az ilyesfajta „felfedezéseknek” a személyesség varázsa ad(hat) különleges ízt, s főképp: inspirációt a további kalandozásokra.

A Furfangos diákok szvit hat tételét hallgatva, ki-ki „ismerősre” bukkanhat: dallamok köszönnek vissza az emlékezetből, amelyek mintha mindig is ott lettek volna – csak épp nem a tudatosságnak azon a szintjén, hogy kvízzjátékban meghatározható lett volna a szerző neve és a mű címe. A táncjáték több periódusban került színre a Magyar Állami Operaházban, s ha a mindig tetszéssel fogadott mű hangzó élete első periódusának (1947–1950) előadásaira kevesen emlékezhetnek, a '70-es évek közepének mintegy 25 előadására többen,

az ezredforduló hasonló számú produkciójának nézői-hallgatói pedig minden bizonnyal megőrizték az élményt.

A szimfónia szó hallatán „súlyos”, vagy legalábbis „jelentős” többtétéles kompozíciót várunk – erre kötelez műfajmegnevezésként a szó használata, amelynek hallatán századok jelentős szimfonikus termésére gondolunk. Ugyanakkor e szóhasználat egyúttal a múlthoz való kötődésnek is valamiféle kifejezése; az újító szándékú szerzők rendre megkerülték/megkerülik ezt a meghatározást, egyedi címmel látva el olyan műveiket, amelyek egyébként eleget tennének a szimfónia-műfaj hagyományos kritériumainak (jóllehet, ezek valójában a zeneszerzői gyakorlat évszázadai során alakultak és módosultak). Szimfónia 1952-ből, a hazai zenei viszonyok közepette – korántsem csupán a zeneszociológia iránt érdeklődőket inspirálhat némi kutatómunkára, kulturális kortörténeti vizsgálódásokra.

A Prelúdium és fuga olyan játszanivalót kínál, ami kifejezetten hasznos a zenekarnevelés szempontjából. A „háromszólamú invenció” jellegű prelúdium a dinamikai arányok iránti érzékenységet is fejleszti, a fuga pedig a különböző alakokban megjelenő tematikus anyag megformálása révén inspirál tudatos zenélésre.

A MÁV Szimfonikus Zenekar előadása, Takács Nagy Gábor vezényletével, arról tanúskodik, hogy jó (lehet) játszani ezeket a műveket. Nem tartalmaznak speciális, kihívást jelentő megoldandó feladatokat – viszont azzal a reménnyel kecsegtetnek, hogy megvalósítható belőlük etalon-értékű hangzó anyag, tehát ébren tartják a zenei igényességet az első hangtól az utolsóig.

Aki egyszer végighallgatta a felvételt, jó emlékeket őriz meg az így eltöltött óráról – s remélhetőleg szerét ejti, hogy megismételje az élményt.

(TOCCATA CLASSICS – TOCC 0722)

Fittler Katalin